

15. ZANIMLJIVOSTI IZ SVETA FINANSIJA I BANKARSTVA

Saveti bankarima

Gospodin Hugh McCulloch je prvi generalni kontrolor Centralne banke SAD (FED) koji je komercijalnim bankama pod njegovim nadzorom 1863. g. uputio pismo (objavljeno u Wall Street Journal – u 1933. i 1993.) iz koga se izdvajaju sledeći saveti, koji još uvek imaju svoju praktičnu vrednost:

- „1) Ne dajte kredite iznad razumne granice obezbeđenja naplate;
- 2) Nemojte forsirati ili ohrabrivati špekulativne poslove;
- 3) Komitentu možete dati izuzetne pogodnosti samo na kratak rok ukoliko to uslovi dozvoljavaju (kvalitet komitenta), ali insistirajte na naplati o dospeću, bez obzira na to da li vam je taj novac potreban;
- 4) Nikad ne obnavljajte kredite (ili hartije od vrednosti) zbog toga što možda ne znate gde da plasirate naplaćeni novac pod istim uslovima;
- 5) Rasporedite vaše kredite na veći broj dužnika, umesto da ih koncentrišete na manji broj;
- 6) Veliki kredit jednom komitentu (ili pojedincu), makar to bilo ponekad ispravno i potrebno, generalno je, veoma često, nesigurno ulaganje;
- 7) Veliki dužnici su skloni da kontrolišu banku. Kada ovo postane odnos između banke i njenih komitenata, nije teško naslutiti ko će na kraju biti oštećen;

- 8) Svaki dolar kredita iznad kapitala banke (rezerve i zadržana dobiti) stavlja rukovodstvo pred strogu odgovornost prema kreditorima i akcionarima, da neprekidno drži pod kontrolom smanjivanje kredita u dozvoljene granice;
- 9) Dajte vašem komitentu slobodu, imajući na umu da banka napreduje toliko koliko napreduju njeni komitenti, ali nikad ne dozvolite da vam oni diktiraju politiku;
- 10) Ako imate razloga da posumnjate u integritet vašeg komitenta – ugasite mu račun. Nikad se ne upuštajte u posao sa nitkovom, pod izgovorom da vas on ne može prevariti. Rizik u takvom slučaju je uvek veći od dobiti;
- 11) Platite vaše osoblje da živi komforno i ugodno bez krađe, ali zahtevajte da vam budu u potpunosti odani u službi. Ako neki vaš službenik živi iznad svojih prihoda otpustite ga, čak i kada može da objasni i dokaže poreklo viška prihoda, otpustite ga. Ekstravagancija, iako sama po sebi nije kriminal, vrlo prirodno vodi u kriminal. Čovek koji troši više nego što zarađuje ne može biti pouzdan službenik (rukovodilac) banke;
- 12) Kapital banke mora biti realnost, a ne fikcija i on mora pripadati onima koji imaju novac za pozajmljivanje drugima, a ne dužnicima. Generalni kontrolor će činiti sve što je u granicama njegovih ovlašćenja, upotrebljavajući sva raspoloživa sredstva, da spreči kreiranje fiktivnog kapitala od strane nacionalnih banaka upotrebom obrtnih sredstava ili na bilo koji drugi veštački način i u svojim naporima da to postigne, sa poverenjem očekuje saradnju svih dobro organizovanih banaka;
- 13) Tražim iskreno, pošteno i zakonito bankarsko poslovanje;
- 14) Nikada ne pokušavajte da u očekivanju velikih dobitaka činite ono što nije u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom. „Spekulatorno finansiranje” nije zakonito bankarstvo, a „spekulatorni finansijer” u bankarstvu je ili obmana ili nitkovluk..”

„Saveti bankarima”, *Računovodstvo* 2/99, str. 3-4.

1. Bankarstvo u Rusiji: obnova i oporavak

Ono što je doživeo ruski bankarski sistem 1998.godine može se uporediti sa Černobiljskom nuklearnom katastrofom. Bankrotiralo je na stotine banaka i stotine hiljada ruskih deponenata izgubilo je poverenje u bankarski sistem. Mnogi od njih su radije čuvali svoju gotovinu u slamaricama, izbegavajući tako rizik još većeg gubitka svoje ušteđevine. Ipak, novi bankarski sistem počeo je polako da se diže iz pepela starog sistema sa pojavom odlučnih menadžera koji su počeli da se bave onim što je ostalo od potencijalno lukrativnog tržišta. Klijenti su uglavnom bili mlađi ljudi, od kojih su mnogi imali dobro plaćena radna mesta i bio im je potreban kredit, kao i brz i efikasan način za plaćanje robe koju su kupovali (uključujući kreditne i debitne kartice). Na bankarskom tržištu pojavile su se nove vodeće kompanije, poput domaće institucije kao Alfa Bank i Moscow Credit Bank, kao i Citibank iz SAD. Tako je došlo do snažne ekspanzije poslovnica za rad sa klijentima, uključujući nove filijale, pojavu većeg broja ATM-ova, kao i sve većeg korišćenja „on line” bankarskih usluga. Velika teritorijalna površina Rusije, predviđeni ekonomski rast i pojava „underbanked” populacije značilo je ponudu većih tržišnih mogućnosti za velike međunarodne banke koje su bile voljne da se to uključe.

Rose, Peter S., Hudgins, Sylvia C., “Bankarski menadžment i finansijske usluge”, Data status, Novi Sad, 2005, str. 712.

2. Dolari i evri najsigurniji ispod slamarice

Prema podacima ankete koju je 2005.g. uradila kompanija ROMIR Monitoring, stanovništvo je i dalje veoma nepoverljivo prema bankama zbog brojnih finansijskih kriza koje su potresale Rusiju u prethodnom periodu, tako da poverenje u ruske banke ima 25% Rusa, dok je stranim bankama svoju ušteđevinu poverilo samo 7% anketiranih. Ušteđevinu u rubljama čuva samo 19% anketiranih, dok polovina njih čuva u američkim dolarima, a ostali u evrima. Pri tom, čak 59% populacije ne veruje u ruske finansijske institucije, a to nepoverenje je, zapravo, sve veće, prenele su agencije. Više od polovine ruske populacije, odnosno oni koji su u poziciji da to čine, svoju ušteđevinu čuvaju u kešu na tajnom mestu u kući, reklo bi se – „ispod slamarice” ili „u čarapi” (procenjuje se da najveći deo ušteđevine ruskog stanovništva čine „pogrebne sume”, odnosno do 2.000 dolara, koje penzioneri čuvaju za sahranu). Inače, prema Arno de Vilpua, savetniku MMF-a pri ruskoj Centralnoj banci,

stanovništvo u zemlji čuva između 20 i 50 milijardi dolara i još oko 150 do 200 milijardi dolara u inostranstvu.

„Dolari i evri najsigurniji ispod slamarice”, Pregled, 19.7.2005.

Rekli su:

„Banka je finansijska institucija u kojoj možete pozajmiti novac samo ako dokažete da vam on nije potreban”.

Bob Hope, komičar.

„Bankari su isti kao i svi drugi ljudi, osim što su bogatiji”.

Ogden Neš, pesnik i humorista.

„Ako dugujete banci 100 USD, to je vaš problem. Ako dugujete banci 100 miliona USD, to je problem banke”.

Pol Geti, nekada najbogatiji čovek na svetu.

„Novac je nalik na šesto čulo, bez koga ne možete upotrebiti ostalih pet”.

Somerset Mom, književnik.

„Državni budžet mora da bude uravnotežen, a javni dugovi smanjeni. Arogantnost birokratije mora da bude smanjena. Inostrani dugovi se moraju platiti, da država ne bi bankrotirala, a ljudi moraju da nauče da rade, a ne da žive na državni račun”.

Cicreon, filozof.

Terorizam i finansije

Teroristički napadi koji su izvršeni u Njujorku 11.9.2001. bili su i napadi na bankarski sistem, kao i na kule u Svetskom trgovinskom centru. Banke koje su imale prostorije u tom centru ili u blizini, iskusile su privremeni, veliki nedostatak sredstava usled svoje nemogućnosti da izvrše naplate i plaćanja koja su bila obavezna da izvrše. Problemi sa kojima su se suočile banke koje su bile „na nuli” ili blizu „nule” u donjem Menhetenu, ubrzo su se proširile i na udalje-

nije banke po domino principu. Banke čiji su elektronski sistemi bili uništeni ili oštećeni, nisu mogle na vreme da izvrše plaćanja tako da su se u roku od nekoliko sati mnoge banke suočile sa potpunom krizom likvidnosti.

Rose, Peter S., Hudgins, Sylvia C., "Bankarski menadžment i finansijske usluge", Delta Status, Novi Sad, 2005, str. 361.

Više je nego očigledno šta teroristi drže na nišanu. U nepune četiri godine, njihovim aktima su pogođena dva najvažnija berzanska centra sveta. To što uz put stradaju nevini ljudi, objekti i tehnološki sistemi urbane civilizacije tek je forma kroz koju se realizuje osnovni naum. Pogoditi centralni nervni sistem i dinamo razvijenih ekonomija - a to su, pre svega, finansijske berze - predstavlja apsolutnu markaciju, štaviše, opsesiju onih koji su to izveli. London je po tome, nakon njujorške apokalipse, bio davno ciljana meta i vrlo uočljiva projekcija.

U tome je i veliki neuspeh onih koji su strategiju i taktiku terorista morali na vreme da pročitaju. Ništa bolje od eventualne panike sa nepredvidivim posledicama ne može služiti namerama terorista. Ne bi se smelo predviđati ko je sledeći, no, Njujork i London su azbuka za dekodiranje opasnih nauma.

Zdravko Dragaš, "Teroristi promašili", Ekonomist magazin, br. 269, 18.7.2005, str. 58-59.

Kina revalvirala juan posle deset godina

Kina je, prvi put posle 10 godina, donela odluku 20.7.2005. da poveća vrednost svoje nacionalne valute – juana, koji je revalvirao sa kursa 8,28 juana za 1 USD na 8,11 juana za 1 USD ili oko 2%. Toliko je istovremeno i poskupeo kineski izvoz, koji je zbog niskih cena imao poslednjih godina veliki proboj na vodećim svetskim tržištima.

Odluka je doneta pod snažnim tržišnim, ali i političkom pritiskom trgovinskih partnera, a naročito SAD (trgovinski deficit SAD u razmeni sa Kinom 2004. bio je 162 milijarde USD), da napuste decenijsku vezanost juana za USD u fiksnom odnosu od 8,28 : 1. Očekivanja su bila da će revalorizacija biti izvršena u znatno većem procentu. Juan će prema saopštenju Centralne banke Kine nastaviti da oscilira u odnosu na novi kurs u uskim granicama od 0,3 procenta dole ili gore.

Politika, 23.7.2005.

Berzanske krize: Sumrak azijskih tigrova

Krah finansijskih tržišta koji je 1997. potresao jugoistočnu Aziju imao je globalne posledice tako što je ova kriza na periferiji svetskog finansijskog sistema ugrozila i glavne centre svetskih finansija, kao što je Vol Strit. Novo-industrijalizovane zemlje istočne Azije beležile su tokom osamdesetih godina visoke stope rasta zahvaljujući, pre svega, investicijama japanske ekonomije. Ova velika ulaganja japanskih kompanija imala su još jednu posledicu: omogućila su zemljama jugoistočne Azije da uspore napore MMF-a i Svetske banke da izvrše „strukturno prilagođavanje” njihovih ekonomija u smeru veće trgovinske liberalizacije, deregulacije i privatizacije.

U ranim devedesetim, japanske direktne investicije su smanjene, a političke i ekonomske elite zemalja jugoistočne Azije, već zavisne od stranog kapitala, suočile su se sa novim izazovom: kako prebroditi ogroman jaz između limitirane štednje i ogromnih investicija potrebnih za brzo trasiranje kapitalizma. Rešenje je nađeno u velikim investicionim fondovima Zapada koji traže visoke prinose bilo gde u svetu. Priliv špekulativnog kapitala je dodatno ohrabren finansijskom liberalizacijom, visokim kamatnim stopama i fiksnim deviznim kursovima lokalnih valuta prema dolaru.

Početak 1997. je doneo prva komešanja investitora na Tajlandu. Zasićenost tržišta ponudom realne imovine, u svetlu loših makroekonomskih rezultata, dovela je do prvih znakova panike. Veliki tekući deficit, slab rast izvoza i spoljni dug od 89 milijardi USD bili su alarmantni za investicije u Tajlandu. Početak jula označio je stamperdo na deviznom tržištu. Tajlandski bat je izgubio 20% vrednosti u odnosu na dolar, a centralna banka je u pokušaju odbrane valute izgubila veliki deo deviznih rezervi. Kada su prvi igrači požurili da „izađu” sa tržišta, poverenje je naglo počelo da se topi. Valute država u regionu su snažno depresirale, a tržišta akcija su bila u strmoglavom padu. Političke elite su u panici svu krivicu pripisivale špekulantima čiji su kapital u godinama bu-ma željno prizivale.

Krizu je dodatno pogoršala situacija u Japanu koji je u to vreme bio zao-kupljen politikom smanjenja budžetskog deficita. Japanske banke, koje su bile izložene visokim rizicima u Tajlandu, Indoneziji i Koreji, počele su da svode svoje bilanse, što je dovelo do daljeg smanjivanja ponude kredita.

Oktobra 1997. kriza se još više produbila. Hang Seng indeks je pao za 25% za 4 dana, a zatim za još 5,5% izazivajući reakcije širom sveta. Na Njujorškoj berzi pad indeksa je iznosio 7,2% (554 poena) – najveći ikad zabeležen pad u poenima. MMF je reagovao paketima pomoći širom regiona kako bi podržao lokalne valute. Jedino rešenje je bila rekapitalizacija bankarskog i industrijskog sektora stranim kapitalom, pošto je domaći bio, tako reći, zbrisan padom vrednosti domaćih poseda i pucanjem investicionog mehura. Među-

tim, u uslovima krize nije lako dostupan akcionarski kapital, niti ima kredita u izobilju. Jedino rešenje je bila konverzija duga u akcionarski kapital. Na ovo me se nije insistiralo u Aziji, što je umnogome uticalo na neuspeh programa MMF-a.

Azijski finansijski kolaps je tipičan primer kriza učestalih devedesetih godina. One se, generalno, mogu definisati kao ometanje funkcionisanja finansijskih tržišta na kojima problemi negativne selekcije i moralnog hazarda postaju tako ozbiljni da finansijska tržišta postaju nemoćna da efikasno usmeravaju sredstva u najproduktivnije produkte.

*Nenad Gujaničić, "Sumrak azijskih tigrova",
Ekonomist magazin, br. 219, str. 76.*

Džozef Stiglic: Čuvajte se MMF-a

Džozef Stiglic (Joseph Stiglic, 1943) jedan je od najpoznatijih savremenih ekonomista. Tvorac je ekonomike informacija, predavao je na Masačusets Institutu za tehnologiju, Jelu, Prinstonu, Oksfordu... i aktuelni je potpredsednik Udruženja ekonomista SAD. Univerzitetsku i naučnu karijeru vrlo je uspešno kombinovao sa angažmanima za Vladu SAD i međunarodne finansijske organizacije: bio je predsedavajući Veća ekonomskih savetnika predsednika SAD Bila Klintonu i potpredsednik Svetske banke. Priča se da je samo pitanje vremena kada će sve to pretopiti i u Nobelovu nagradu. Svetsku slavu među običnim ljudima stekao je, međutim, oštrim kritikama politike MMF-a i protestnim napuštanjem Svetske banke.

Stiglic je početkom marta 2001. boravio u Beogradu (učestvovao je na okruglom stolu „Alternative u formulisanju ekonomskih reformi u Srbiji”) i tom prilikom je dao intervju za časopis „Ekonomist magazin” iz koga se prenose ovde pojedine misli i odlomci:

– Pitanje koje morate da pokrenete je gde, zapravo, novac treba da ide: za oporavak ekonomije ili za finansiranje izbegavanja donošenja teških odluka, što će, na kraju, zemlju ostaviti u siromaštvu. Drugo, novac se nikada ne daje džabe, pitanje je samo kolika je njegova cena. Ako je to insistiranje na privatizaciji kakvu ima Rusija, onda se to nimalo ne isplati, jer je šteta neuporedivo veća nego koristi. Kod MMF-a postoji „ideološko insistiranje” na liberalizaciji tržišta kapitala uprkos nepostojanja ekonomskih dokaza o efikasnosti takve mere, kao i krstaški frenetičnoj borbi protiv inflacije i budžetskog deficita, čak i tamo gde ovi problemi nisu ni na vidiku.

– Svetska banka i MMF počeli su da se razilaze 1992. Dok je Banka držala stalno osoblje u zemljama u razvoju i bila sklona da sluša različite glasove,

MMF se oslanjao na skupljače inoformacija koji u dotičnoj zemlji borave par nedelja u hotelima sa pet zvezdica.

– Smisao mojih preporuka bio je, prvo, da je reforma bankarskog sektora neophodna, ali da, pri tome, ne zatvarate banke, nego da pokušate da stvorite takav finansijski sistem koji će obezbediti finansiranje novom biznisu, posebno malim i srednjim preduzećima. Drugo, ekonomska politika mora biti prioritetno okrenuta postizanju ekonomskog rasta, a ne stabilizaciji po svaku cenu. Naravno, stabilnost je potrebna, ali trajna stabilizacija se postiže dugoročnim merama.

– Uspešna ekonomska strategija mora biti zasnovana na težnji ka otvaranju novih preduzeća i radnih mesta, uz korišćenje zdravih delova već postojećih preduzeća, koje će nove preduzetničke snage moći kreativno da koriste.

– Postepena privatizacija kojoj je prethodila izgradnja institucionalne infrastrukture ima mnogo više šansi za uspeh nego šok-terapija. Ako prodajete firme za žuto dugme ne umišljajte da tako sporovodite tranziciju i otvarate nova radna mesta. To je tehnika preživljavanja, a ne tranzicija, što je ogromna razlika. Preduzeća treba prodavati, ali samo pod uslovom da se pronađu dobri kupci, u suprotnom, može se namaći nešto malo gotovine, ali bila bi to glu-post.

– Postoje brojni slučajevi koji pokazuju da saveti MMF-a nisu u skladu sa interesima zemlje kojoj su upućeni. Zato se moramo diplomatski suprotstaviti “šok-terapeutima” i “monetarnim fundamentalistima” iz MMF braneći vlastite interese. Jer, ulog u tranziciji je mnogo veći od ekonomije; u pitanju je razvoj celokupnog društva – poručuje nam jedan od najslavnijih i najkontra-verznijih ekonomista današnjice.

Predrag Ursić i Mijat Laković, „Čuvajte se MMF-a”, Ekonomist magazin, 12. mart 2001, str. 12-15.

Investitori postaju sve oprezniji

Prema anketi koju su 2005. sproveli (među 339 menadžera investicionih fondova u svetu) stručnjaci američke investicione banke „Meril Linč” (Merrill Lynch) investitori su sve sumorniji što se tiče perspektiva svetske ekonomije i smanjuju očekivanja u pogledu stopa rasta i profita kompanija (čak se navodi da se „investitori pozicioniraju za razočaravajući globalni rast”). Očekivanja u pogledu ekonomskog rasta su najnepovoljnija od 2001. i u toku je značajno preispitivanje investicione strategije i ekonomskih predviđanja. Dolazi do značajnijeg povlačenja investicija iz rizičnije imovine, posebno akcija, i sve veće plasiranje u gotovinske instrumente i obveznice.

Pregled, 25.5.2005.

Početak Džona Rokfeler

Svojevremeno, jedan od najbogatijih ljudi na svetu Džon Rokfeler (1839-1937) imao je oca prevaranta, u pravom smislu te reči, koji je predstavljajući se lažno kao doktor tvrdio da je pronašao lek za rak, naplaćujući za tretman tada fantastičnih 25 USD. Međutim, majka je bila veoma disciplinovana i religiozna, pa je mali Džon u 12. godini skupio ušteđevinu od preko 50 USD tako što je radio poslove za komšije i gajio ćurke za svoju majku. Na majčinu molbu pozajmio je poljoprivredniku iz susedstva 50 USD uz godišnju kamatu od 7%. Kada mu je farmer sledeće godine vratio pozajmljeni novac sa kamatom bio je zadivljen ovim ekonomskim mehanizmom i nekoliko decenija kasnije je rekao da je u tom trenutku u detinjstvu shvatio da novac treba da bude u njegovoj službi, a ne njegov gospodar.

Srednju školu završio je u Klivlendu i bio je sasvim prosečan đak – jedine discipline u kojima je briljirao bile su mentalna aritmetika i govorništvo. Pokazalo se da mu je to kasnije, pored rada sa poslovnim papirima koji je naučio od oca, koristilo, a u komercijalnom koledžu je naučio osnove knjigovodstva i trgovinskog poslovanja. Sa 16 godina se zaposlio u jednoj trgovačkoj i špediterskoj firmi kao asistent računovođe, da bi kasnije napredovao.

Sa svojim susedom uoči svog 20. rođendana osnovao je partnersku kompaniju koja se bavila prodajom žita, sena, mesa i druge robe. Sa uloženi po 2.000 USD on i partner su u prvoj godini poslovanja zaradili 4.400 USD, a u drugoj čitavih 17.000 USD, najviše zahvaljujući Rokfelerovim poslovnim sposobnostima. Tako je to počelo, a zatim je došlo do širenja poslova, osamostalji vanje, novi poslovni izazovi i nafta...

Pregled, 25.5.2005.

Otpuštanja u Deutsche Bank

Plan Deutsche Bank da iz domaćih filijala otpusti 1.920 radnika, odnosno ukupno 6.400 radnika, i pored toga štao je ova banka u 2004.g. ostvarila profit od 2,55 milijardi EUR ili za 87% više nego u 2003, razgnevio je nemačke političare i građane, ali je naišao na odobravanje finansijskih stručnjaka i analitičara. Izvršni direktor banke Jozef Akerman u obraćanju javnosti otvorenim pismom naveo je da ovome potezu „nema alternative”, ako se želi da banka bude konkurentna i profitabilna u globalnoj areni.

Pregled, 11-13.2.2005.

Prodaja Aljaske

Jedna od najboljih kupovina u istoriji nekretnina dogodila se 30.3.1867. kada je od Carske Rusije za samo 7,2 miliona dolara kupljena Aljaska (1.518.776 kvadratnih kilometara) koja je postala 49. država SAD. Aljasku je otkrio ruski istraživač Vitus Bering 1741, a prvo naselje su podigli Rusi 1873.godine na ostrvu Kodijaku .Posle prodaje Amerikancima, tek 1912. je proglašena američkom teritorijom.

„Posao veka za 7 miliona dolara”, Pregled.

Pet mandata guvernera

Alan Grinspen je sa 78 godina po peti put izabran na četvorogodišnji mandat na mesto guvernera Federalnih rezervi – FED (amaričke centralne banke) sredinom 2004. Na ovu poziciju je došao 19.10.1987. godine neposredno pre velikog berzanskog sloma, kada je, po mnogima, takoreći virtuozno spasio Vol Strit ozbiljnih iskušenja, zamenivši jednog od najvećih guvernera koje su SAD ikada imale, Pola Adlofa Volkera. Otakako je seo u guvernersku stolicu monetarni agregat M3 je do 2004. povećan sa 5,5 hiljada milijardi dolara na 9 hiljada milijardi dolara, što je dvostruko veći rast od onoga koji je registovan u celokupnoj istoriji SAD.

“Peti mandat za Grinspena”, Ekonomist magazin, br. 210, 31.5.2004, str. 63.

Slučaj Herštat banke

Herštat banka (Herstatt Bank) je nemačka banka koja je 1974. pala pod stečaj zbog gubitaka na deviznom tržištu. Bio je to prvi značajniji kolaps jedne banke na evrotržištu, što je posle uzimano kao primer za opasnosti koje nastaju iz nesolidnog poslovanja. Bankrotstvo Herštat banke 1974. izazvalo je privremenu paniku i stvorilo nepoverenje u međunarodni bankarski sistem, posle čega su opale aktivnosti na evrotržištu. Deset godina kasnije, u februaru 1984. predsednik te banke – sedamdesetogodišnji Ivan Herstatt – osuđen je zbog obmane, odnosno skrivanja deviznog gubitka u iznosu od 100 miliona nemačkih maraka na računima te banke

Milojević, Dobrivoje, “Leksikon fnansijskih tržišta”, Savremena administracija, Beograd, 1996, str. 157.

Propis Q

Propis Q (Regulation Q) je propis FED-a kojim je američkim bankama, sa izuzetkom njihovih filijala u inostranstvu, zabranjeno da plaćaju kamatu na depozite u SAD sa rokom dospeća kraćim od 30 dana, a na depozite sa rokom od 30 do 90 dana kamatna stopa je limitirana na 1%.

Milojević, Dobrivoje, "Leksikon finansijskih tržišta", Savremena administracija, Beograd, 1996, str. 324.

Kolaps Berings Bank

Berings Bank, ranije poznata kao Baring Brothers & Co. bila je najstarija trgovačka banka i investiciona bankarska firma u Engleskoj, osnovana još 1762. od strane ser Francis Baring-a. Propala je 26.2.1995. zbog poslovanja jednog od svojih trgovaca na Singapurskom tržištu derivativnih hartija od vrednosti (SIMEX), Nick Leeson-a (rođen 25.2.1967), koji je izgubio 1,4 milijardu dolara, u pravom smislu kockajući se, i to na veliko, na ovom tržištu (88). Inače, to je bio drugi put da se ova banka suočila sa bankrotstvom, a prvi put je bilo 1890. zbog investicija na tržištu L.Amerike, koje su izgubljene zbog revolucije u Argentini, ali su je tada spasile Bank of England i druge velike londonske banke.

Nick Leeson je počeo da špekuliše sa strane još 1992, ali se glavni događaj odigrao 16.1.1995.godine kada je kupio derivate velike vrednosti na Singapurskoj i Tokijskoj berzi, kladeći se u osnovi da će se tržište preokrenuti preko noći. Međutim, zemljotres u Kobeu, rano ujutro 17.1.1995. doveo je do turbulencija na finansijskim tržištima u Aziji, a time i do gubitka na investicijama koje je ugovorio Lesson. On je pokušao da pokrije gubitak serijom novih veoma rizičnih investicija, kladeći se na to da će se berzanski indeks Nikkei brzo oporaviti, ali je uspeo samo u tome da sebi iskopa veću rupu. Gubici banke su iznosili 1,4 milijardu dolara, što je bilo dvostruko više od raspoloživog kapitala banke za trgovanje, i dovelo je i do njenog kolapsa kada je sve otkriveno.

Kada je sve otkriveno Leeson je pobjegao u Maleziju, Brunej i konačno Nemačku, gde je uhapšen 2.3.1995. i poslat natrag u Singapur, gde je optužen i osuđen za prevaru zbog toga što svoje pretpostavljene nije upoznao sa rizičnošću svojih transakcija i veličnom gubitaka. Neki su smatrali da je trebalo prekriviti neadekvatnu internu kontrolu i proces upravljanja rizikom banke. Osuđen je na šest i po godina zatvora, ali je pušten iz zatvora 1999. zbog bolesti. Vratio se u V.Britaniju (gde sada živi u Irskoj, postavši čak finansijski savetnik lokalnog fudbalskog kluba aprila 2005), napisao je autobiografsku knjigu (Rogue Trader) po kojoj je snimljen film.

Barings Bank je kupljena od strane holandske finansijske grupe ING (sada Ing Barings) za simbolični iznos od 1 britanske funte i sada više ne postoji kao posebna kompanija.

„Barings Bank”, „Nick Leeson”, <http://en.wikipedia.org>

Bankari bez premca

„U XIII veku templari su bili vlasnici oko devet hiljada zamkova i palata širom Evrope. Kao verski red, nisu plaćali porez. Ulagali su u bazične poslove, naročito graditeljstvo. Posedovali su više od pet hiljada imanja samo u Engleskoj i Velsu. Prihode sa svojih poseda koristili su za izgradnju ogromne flote i za stvaranje velikog bankarskog sistema.

U žarištu interesovanja pojavio se plan korišćenja novca u cilju još većeg bogaćenja. Iako konvencionalna istorija pripisuje razvoj modernog bankarstva prvim jevrejskim i italijanskim kreditnim ustanovama, vitezovi templari bili su prethodnica Rotšilda. Oni su prvi razvili koncept kreditnih olakšica, kao i dodelu kredita za razvoj i širenje trgovine. Oni su, u stvari, vršili doslovno sve funkcije trgovačke banke XX veka.

Na vrhuncu moći, templari su držali veliki, ako ne i najveći deo raspoloživog kapitala u zapadnoj Evropi. Hrišćanima je bilo zabranjeno da budu zelenaši, što znači da nisu mogli ubirati nikakvu kamatu na pozajmice, ali su templari uspeali da izbegnu ovo ograničenje, verovatno ističući pre vojnički nego verski aspekt svog reda. Stara dokumenta otkrivaju da su templari uzimali godišnju kamatu od čak 60 odsto, što je mnogo viša stopa od one koju su primenjivali zajmodavci tog vremena. Templari su posedovali dugoročne privatne fondove koji su bili dostupni samo nosiocima računa, što je i danas važeća praksa u švajcarskim bankama. Isto tako možemo dokazivati da su templari prvi uveli kreditnu karticu i paket-aranžmane, s obzirom na to da su razvili prenos novca zapisom...”

„Bankari bez premca”, *Politika*, 15.8.2005.

Korisni linkovi:

NBS – www.nbs.yu

Ministarstvo finansija – www.mfin.sr.gov.yu

Ministarstvo za ekonomske veze sa inostranstvom – www.mier.sr.gov.yu

Beogradska berza – www.belex.co.yu

Udruženje banka Srbije – www.finnet.co.yu/ubs

Bank of England – www.bankofengland.co.uk

Deutsche Bundesbank – www.bundesbank.de
FED – www.federalreserve.gov
IMF – www.imf.org
Svetska banka – www.worldbank.org
Evropska centralna banka – www.ecb.int
Evropska investiciona banka – www.eib.org
EBRD – www.ebrd.org
BIS – www.bis.org
OECD – www.oecd.org
EU – www.europa.eu.int
WTO – www.wto.org
American Stock Exchange – www.amex.com
Bank of Japan – www.boj.or.jp
Barclays Capital – www.barclayscapital.com
Bloomberg – www.bloomberg.com
Citigroup – www.citigroup.com
Deutsche bank – www.db.com
Dun and Bradstreet – www.dnb.com
Euromoney – www.euromoney.com
Financial Times – www.ft.com
Fitch – www.fitchibica.com
Goldman Sachs – www.gs.com
HSBC – www.hsbc.com
JP Morgan – www.jpmorgan.com
London Stock Exchange – www.londonstockexchange.com
Merrill Lynch – www.ml.com
Moody's Investor Service – www.moody's.com
Morgan Stanley – www.morganstanley.com
New York Stock Exchange – www.nyse.com
Reuters – www.reuters.com
Standard and Poor's – www.standardandpoors.com
The Economist – www.economist.com
US Federal Reserve – www.federalreserve.gov
Wall Street Journal – www.info.wsj.com
Komercijalna banka a.d. – www.kombank.com

HVB bank Jugoslavija a.d. – www.hvb.co.yu

Deltabanka a.d. – www.deltabank.co.yu

Raiffeisen bank a.d.- www.raiffaisenbank.co.yu

Societe Generale Yugoslav Bank a.d. – www.socgenyu.com

Vojvođanska banka a.d. – www.voban.com